בה דכתיב °[כי] הנה היום בא בוער כתנור והיו כל זדים וכל עושה רשעה קש ולהט אותם היום הבא אמר ה' צבאות אשר לא יעזוב להם שורש וענף-לא שורש בעולם הזה ולא ענף לעולם הבא צדיקים מתרפאין בה דכתיב °וזרחה לכם יראי שמי שמש צדקה ומרפא בכנפיה וגו' ולא עוד אלא שמתעדנין בה שנאמר °ויצאתם ופשתם בעגלי מרבק" דבר אחר מה דגים שבים כל הגדול מחבירו בולע את חבירו אף בני אדם אלמלא מוראה של מלכות כל הגדול מחבירו בולע את חבירו והיינו דתנן *רבי חנינא סגן הכהנים אומר הוי מתפלל בשלומה של מלכות שאלמלא מוראה של מלכות איש את רעהו חיים בלעו. רב חיננא בר פפא רמי: כתיב °שדי לא מצאנוהו שגיא כח" וכתיב °גדול אדונינו ורב כח" וכתיב °ימינך ה' נאדרי בכח" לא קשיא כאן בשעת הדין כאן בשעת מלחמה. רבי חמא בר' חנינא רמי: כתיב **°חימה אין לי" וכתיב °נוקם ה' ובעל חימה" לא קשיא *כאן בישראל כאן בעובדי כוכבים. רב חיננא בר פפא אמר-חימה אין לי" שכבר נשבעתי, °מי יתנני" שלא נשבעתי °אהיה שמיר ושית וגו'. והיינו דאמר רבי אלכסנדרי מאי דכתיב °והיה ביום ההוא אבקש להשמיד את כל הגוים" אבקש ממי? אמר הקב"ה אבקש בניגני שלהם אם יש להם זכות אפדם, ואם לאו אשמידם. והיינו דאמר רבא מאי דכתיב °אך לא בעי ישלח יד אם בפידו להן שוע" אמר להן הקב"ה לישראל: כשאני דן את ישראל אין אני דן אותם כעובדי כוכבים דכתיב °עוה עוה אשימנה וגו'" (אלא) אני (נפרע) מהן, כפיד של תרנגולת. דבר אחר אפילו אין ישראל עושין מצוה לפני כי אם מעט כפיד של תרנגולין שמנקרין באשפה, אני מצרפן לחשבון גדול [שנאמר "אם בפידו להן שוע"] [דבר אחר] בשכר שמשוועין לפני אני מושיע אותם. והיינו דאמר ר' אבא מאי דכתיב °ואנכי אפדם והמה דברו עלי כזבים"-אני אמרתי אפדם בממונם-בעוה"ז כדי שיזכו לעולם הבא, והמה דברו עלי כזבים. והיינו דאמר רב פפי משמיה דרבא מאי דכתיב °ואני יסרתי חזקתי זרועותם ואלי יחשבו רע" אמר הקב"ה אני אמרתי איסרם ביסורין בעולם הזה כדי שיחזקו זרועותם לעוה"ב ואלי יחשבו רע. משתבח להו ר' אבהו למיני ברב ספרא דאדם גדול הוא, שבקו ליה מיכסא דתליסר שנין, יומא חד אשכחוהו, אמרו ליה כתיב °רק אתכם ידעתי מכל משפחות האדמה על כן אפקוד עליכם את כל עונותיכם" מאן דאית ליה *סוסיא, ברתחיה מסיק ליה? אישתיק ולא אמר להו ולא מידי, רמו ליה סודרא בצואריה וקא מצערו ליה, אתא רבי אבהו אשכחינהו אמר להו אמאי מצעריתו ליה? אמרו ליה-ולאו אמרת לן דאדם גדול הוא [ולא ידע למימר לן פירושא דהאי פסוקא]! אמר להו-אימר דאמרי לכו בתנאי, בקראי מי אמרי לכו? אמרו ליה מ"ש אתון דידעיתון? אמר להו אנן דשכיחינן גביכון רמינן אנפשין ומעיינן, אינהו לא מעייני, אמרו ליה לימא לן את, אמר להו אמשול לכם משל למה"ד לאדם שנושה משני בנ"א-אחד אוהבו ואחד שונאו, אוהבו נפרע ממנו מעט מעט, שונאו נפרע ממנו בבת אחת. א"ר אבא בר כהנא מאי דכתיב °חלילה לך מעשות כדבר הזה להמית צדיק עם רשע" אמר אברהם לפני הקב"ה רבש"ע *חולין הוא מעשות כדבר הזה להמית צדיק עם רשע, ולא והכתיב °והכרתי ממך צדיק ורשע? בצדיק שאינו גמור, אבל בצדיק גמור לא, והכתיב °וממקדשי תחלו *ותני רב יוסף אל תקרי ממקדשי אלא ממקודשי אלו בני אדם שקיימו את התורה מאל"ף ועד תי"ו! התם נמי, כיון שהיה בידם למחות ולא מיחו הוו להו כצדיקים שאינן גמורים. רב פפא רמי כתיב °אל זועם בכל יום" וכתיב °לפני זעמו מי יעמוד"? לא קשיא כאן ביחיד כאן בצבור. *ת"ר °אל זועם בכל יום" וכמה זעמו? רגע, וכמה רגע? א)אחת מחמש ריבוא ושלשת אלפים ושמונה מאות וארבעים ושמונה בשעה זו היא רגע, ואין כל בריה יכולה לכוין אותה רגע חוץ מבלעם הרשע דכתיב ביה

ויודע

ביום הבא: השמש הבאה דבכמה דוכתין קרינן לשמשא יומא: ויצאתם ופשתם · שיצא זורחה לכם הוא ופשתם לשון שומן וריבוי ועובי כמו (תרגום בראשית א) פושו וסגו וכמו (איוב לה) ולא ידע בפש מאד: לא מצאנוהו שיהא שגיא כח בעת הדין · אם ישגיא כחו יתחייבו כולם כלייה: ר' אחא בר חנינא אמר תרוייהו בישראל · וה"ק אע"פ שבעלמא כי חימה אני חימה אין לי" כבר נשבעתי מקלקל עליך: מי יתנני · שיצא דהאי קרא הוא: שמיר ושית · לשון ארץ גזירה וחורבן ודוגמתו (איכה ג) השאת והשבר": והיינו דרבי אלכסנדרי · אדלעיל קאי דאין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו: בניגני שלהן · בספר זכרון מעשיהם: ואם לאו אשמידם · ובדין אפקוד עליהם ולא בחמלה כי אם בדקדוק כדאמרינן לעיל מקדיר עליהם חמה מגרתקה אולי יבעטו: והיינו נמי דאמר רבא · שהקב"ה דן עובדי כוכבים בדקדוק: עוה עוה עוה אשימנה · עיוות עיותה ולעוה אשימנה וכן תרגם יונתן חוביהון אנו בחוביהון אתפרע מינהון: כפיד · ניקור ביקור"א בלע"ז שמנקרין מעט מעט וכן נפרע מהן מעט מעט בהסתר פנים בודה לאכול לפורעם מעונותיהן כדי שיזכו לעוה"ב: להם שוע · אכינחוס א נותן להם פדיון כמו (שמות יד) ויושע" וכמו (ב"ק דף פ.) ישוע הבן פדיון: והיינו דא"ר אבא · אפדם לישראל בממונם והיינו כפיד של תרגגולין פורעין מעט מעט ונוגשין בצדקה: ידעתי · אהבתי כמו (תהלים א) יודע ה' דרך צדיקים וכמו (שמות לג) ואדעך בשם: מאן דאית ליה סוסיא · זעם: ברתחיה מסיק ליה · מעלהו על אוהבו, והנם זועפים" (בראשית מ) מתרגמינן נסיסין לשון אחר סוסיא סוס שעסקו רע, את אוהבו מעלין עליו כדי שימות: נפרע ממנו מעט מעט · כן ישראל נפרע מהן הקב"ה את כל עונותיהן בעוה"ז כדי שיזכו ליום הדין ועובדי כוכבים אינו נפרע מהן כלל כדי לטרדן מן העוה"ב ופקידה משמע מעט מעט כאדם שפוקד את חבירו לפרקים: ממקדשי תחלו · גבי *(ארבעה) משחיתים שבאו להשחית את ירושלים כתיב ביחזקאל: זועם בכל יום · ואפילו הכי קיימין, וכתיב מי יעמוד: ביחיד · מי יעמוד: בצבור · אף על גב דבכל יום זועם מתקיימין:

חימה אין לי שכבר נשבעתי · ואין להקשות מפרק ד' נדרים (נדרים לב.) דמוכח דמשה הרגו לחימה דאיכא לשנויי תרי חימה הוו כדמשני נמי התם*: והיינו דר' אלכסנדרי · פ"ה דקאי אההיא דקאמרינן לעיל דאין הקדוש ברוך הוא בא בטרוניא עם בריותיו ולא נהירא פירושו דהא איפסיק ליה טובא ונראה לר"ת דקאי אהא דסליק כאן בישראל כאן בעובדי כוכבים וקאמרינן דבעל חימה קאי אעובדי כוכבים והיינו דרבי אלכסנדרי דקאמר "ביום ההוא אבקש" שאם לא ימצא להם זכות ישמידם והיינו נמי דרבא דקאמר שיש חילוק בין ישראל לעובדי כוכבים: בניגני שלהם · פירוש במעשה שלהם מה נורא מעשיך (תהלים סו) מתרגמינן מה דחילין אינון מניגניא דילך: שהיה בידם למחות · והא דאמרי' בסוף חזקת הבתים (ב"ב דף ס:) מוטב שיהיו שוגגין ואל יהיו מזידין היינו בדבר שידוע שלא יקבלו אם ימחו*:

[ועי' תוס' שבת נה. ד"ה קוף]

[וע"ע תוספות שבת נה. ד"ה ואע"ג]

שמות טו

אבות פ"ג מ"ב

[ע' תוס' שבת נה. ד"ה קוף]

[בשאלתות פי' תצא איתא סוסיא בישא ברחמי וכו']

בראשית יח

[ברכות לב.]

יחזקאל ט

שם ט

שבת נה.

תהלים ז

נחום א

ברכות ז. ע"ש

דברים לא

וחרה אפי בו ביום ההוא ועזבתים והסתרתי פני מהם והיה לאכול ומצאוהו רעות רבות וצרות ואמר ביום ההוא הלא כי אין אלקי בקרבי מצאוני הרעות האלה

רבינו חננאל

ורשעים נדונין בה שנאמר כי הנה היום בא בוער כתנור והיו כל זדים וגו' לא שורש בעולם הזה ולא ענף לעולם הבא וצדיקים מתרפאין בה דכתיב וזרחה לכם יראי שמי שמש צדקה ומרפא בכנפיה וגו' ולא עוד אלא שמתעדנין בה שנאמר ויצאתם ופשתם כעגלי מרבק: ותעשה אדם כדגי הים · מה דגים שבים כל הגדול מחבירו בולע את חברו אף בני אדם הגדול בולע את הקטן והיינו דתנן ר' חנניה סגן הכהנים אומר הוי מתפלל בשלומה של מלכות שאלמלא מוראה איש את [רעהו] חיים בלעו: הא דכתיב שדי לא מצאנוהו שגיא כח בעת הדין ימינך ה' נאדרי בכח בשעת מלחמה בעובדי כוכבים. הא דכתיב חמה אין לי בישראל והא דכתיב אל קנא ונוקם ה' נוקם ה' ובעל חמה בעובדי כוכבים: והיה ביום ההוא אבקש להשמיד את כל הגוים אבקש בנגוני שלהם פי' בפינקס שמפרשין בו מעשיהן אם יש להם בו זכות אניחם ואם לאו אשמידם: ואני יסרתי חזקתי זרועותם ואלי יחשבו רע אני אמרתי איסרם בעוה"ז כדי שיתחזקו זרועותיהן לעתיד לבא ואלי יחשבו רע כלומר מתרעמין עלי ביסורין: כתיב חלילה לך מעשות (ואת) כדבר הזה להמית צדיק עם רשע בצדיק גמור והכרתי ממך צדיק ורשע בצדיק שאינו גמור' והדכתיב וממקדשי תחלו ותני רב יוסף ממקודשי אלו בני אדם שקיימו התורה כולה אפ"ה כיון שהיה להם למחות ולא מיחו הוו להו כצדיקים שאינם גמורים: ת"ר ואל זועם בכל יום וכמה זעמו רגע ורגע הוא חלק מה' ריבוא וששת אלפים ותתפ"ח בשעה וזהו רגע ואין כל בריה יכולה לכוין

הגהות מהר"ב רנשבורג א] אחת מחמש ריבוא ושלשת אלפים ושמונה · נ"ב בברכות דף ז ע"א איתא ושמונה אלפים ושמונה מאות ושמונים ושמונה בשעה: